

ชื่อโบราณสถาน วัดถ้ำสิงขร

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๔ ตอนที่ - วันที่ ๓ มกราคม ๒๔๘๐

สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ ตำบลถ้ำสิงขร อำเภอศรีรัตนนิคม

รายละเอียดโบราณสถาน วัดถ้ำสิงขร ตั้งอยู่ที่หมู่ ๓ ตำบลถ้ำสิงขร อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๔ ตอนที่ - วันที่ ๓ มกราคม ๒๔๘๐

ถ้ำสิงขรเป็นถ้ำในภูเขาหินปูนลูกโดด เรียกว่า เขาสิงขร อยู่ห่างจากแม่น้ำพุมดวงไปทางตะวันตกประมาณ ๑๐๐ เมตร ปากถ้ำสูงจากพื้นดินราบเบื้องล่าง ๓ เมตร ส่วนที่เป็นโพรงถ้ำแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ คูหาโพรงถ้ำเป็นคูหากว้างลึกมีซอกเล็กซอกน้อย อาศัยแสงสว่างจากรูช่องแสงที่เพดานถ้ำเป็นบางตอน จึงมีส่วนที่สว่างบ้างมืดบ้าง หน้าถ้ำซึ่งเป็นที่ตั้งวัดอิทธิพลศิลปะสมัยศรีวิชัย ๑ องค์

ประวัติความเป็นมา มีตำนานเล่าต่อกันมาว่าครั้งสมัยอยุธยาพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งได้สาวชาวบ้านแถบนี้เป็นชายา ต่อมาน้องชายของสาวผู้นั้นบวชเป็นพระภิกษุ เดินทางไปเมืองหลวง แล้วได้เข้าไปเทศน์ในวังที่พี่สาวอยู่และจำกันได้ เป็นที่ปลื้มปิติกันทั้งสองฝ่าย พระเจ้าแผ่นดินได้จัดขบวนมาส่งพระภิกษุที่เป็นน้องชายพระชายา ซึ่งต่อมา เรียกว่า “ท่านเจ้าฟ้า” และโปรดฯ ให้สร้างวัดขึ้นสามวัด คือ วัดถ้ำสิงขร วัดน้ำรอบ และวัดเขาพระอานนท์ ท่านเจ้าฟ้าจำพรรษาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกอยู่ที่วัดเขาพระอานนท์ ส่วนถ้ำสิงขรได้รับการตกแต่งประดับประดาประหนึ่งวิหารที่สำคัญของวัด หลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่

๑. ถ้ำสิงขร คูหาปากถ้ำเป็นบริเวณที่พบศิลปกรรมแบ่งเป็นคูหาย่อย ๆ สามคูหา ดังนี้

คูหาที่ ๑ เป็นคูหาใหญ่ที่สุด เป็นที่ประดิษฐานพระประธานซึ่งอยู่กลางคูหา เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางป่าเลไลยก์ มีซ่างและสิงห์มอบอยู่เบื้องหน้าทั้งสองข้าง เบื้องหน้าพระประธานมีเจดีย์อยู่ ๒ องค์ เบื้องซ้ายพระประธานเยื้องไปทางด้านหลัง ตามแนวของผนังมีพระพุทธรูปประทับนั่งเรียงกัน ๘ องค์ ช่วงต่อระหว่างคูหาที่ ๑ และคูหาที่ ๒ ก่ออิฐถือปูนทำเป็นแท่นฐานประดิษฐาน พระพุทธรูปประทับนั่ง ๒ องค์ ผนังด้านทิศเหนือก่ออิฐถือปูนเป็นแนวสันกำแพง เจาะช่องเป็นซุ้มสำหรับวางพระหรือประทีปตอนล่างทำเป็นรูปตัวซ่างโผล่มาครึ่งตัวเรียงกัน ๙ ตัว หันหน้าไปทางพระประธาน บนเพดานกลางคูหาเป็นขอบโค้งต่ำลงมาสูงจากพื้น ๒.๙๐ เมตร ตกแต่งด้วยลายปูนปั้น รูปลายก้านขดพันธุ์พุกกา ปลายก้านดอกมีรูปเทพพนม รูปสัตว์สี่เท้า ใจกลางดวงดอกไม้ติดขามลายคราม เพดานตอนกลางเป็นภาพลงสีประกอบด้วยภาพภิกษุ เทวดา ยักษ์ พนมมือบูชาพระธาตุ ในภาพหนึ่งอาจเป็นพระเจดีย์จุฬามณีบนดาวดึงส์ ซึ่งพระอินทร์นำพระเมหาฬี ของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ ซึ่งสอดคล้องกับภาพเสด็จออกบรรพชาและมีเทวดาเชิญพระเกศาที่ทรงตัดขึ้นไปไว้บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเขียนเป็นภาพบนแท่นหินย้อยบนผนังเบื้องขวาพระประธาน มีตัวอักษรไทยโบราณ บรรยายเรื่องแปรตรึงกันกับภาพประกอบข้าง ๆ และที่อยู่เหนือขึ้นไปเป็นภาพเขียนสีแสดงคนกำลังขึ้นต้นจั่ว มีเทวดาถือไม้กระทุ้งอยู่เบื้องล่าง และมีคำ

คูหาที่ ๒ มีฐานแท่นก่ออิฐถือปูนติดกับผนัง ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยลงรักดำ ประดิษฐานอยู่บนฐาน

สี่ชั้น ฐานตกแต่งเป็นลายบัวและกระจัง ตอนล่างของฐานเป็นภาพปูนปั้น ภาพพุทธประวัติมีภาพตอนผจญมาร

มีแม่พระธรณีบีบมวยผม ภาพพุทธบริษัทพระราหูทูลขอราชสมบัติ ตอนบนข้าง ๆ องค์พระเป็นภาพเทพชุมนุม มีพราหมณ์ คณธรรพ เทพ กุมภัณฑ์ ท้าวเวสสุวัณ(ยักษ์) ท้าววิรุฬหก (นาค) และภาพสัตว์ในเทพนิยาย เช่น มกร เป็นต้น

คูหาที่ ๓ เป็นซอกเล็ก ๆ อยู่สุดตาขอบถ้ำ เคยพบเทวรูปพระวิฆณุสี่กร อยู่ในสภาพชำรุดพระเศียรและพระกรหัก กำหนดอายุราว ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ คูหาในโพรงถ้ำ พบเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ หม้อสามขาเศษภาชนะลายเชือกทาบ เครื่องมือขวานหินขัด โบราณวัตถุเหล่านี้เป็นหลักฐานแสดงว่าถ้ำนี้เคยเป็นที่อยู่ของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่

๒. เจดีย์ เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน ประดับตกแต่งด้วยเครื่องถ้วยชามทั่วทั้งองค์ คงสร้างขึ้นสมัยอยุธยาตอนปลาย เรือนธาตุเจดีย์มีซุ้มทิศ (ซุ้มจระนำ) ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนปางประธานอภัย ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง หลักฐานที่พบแสดงถึงการใช้ถ้ำในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มีการใช้ถ้ำเป็นที่อยู่อาศัย และในสมัยหลังตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายใช้ถ้ำเป็นพุทธสถาน มีการตกแต่งประดับด้วยศิลปกรรมแบบอยุธยา ได้แก่ ลายปูนปั้นรูปก้านขดพันธุ์พุกกษา งานศิลปกรรมส่วนใหญ่ได้รับการบูรณะสร้างซ่อมแซมในราชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการนำขามลายูครามและเบญจรงค์มาประดับติดเป็นดาวเพดาน ภาพอาคารปราสาทแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมอิทธิพลจีนตามแบบนิยมในจิตรกรรมสมัยนั้น ส่วนอักษรข้อความบรรยายเรื่องนรกบนฝาดผนัง มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับบางตอนในพระมาลัยกลอนสวดที่เขียนขึ้นในรัชกาลที่ ๓

